

Krødsherad kommune
- Vertskap i verdensklasse

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2022-2027

«Du ser det ikke før du tror det!»

Innholdsfortegnelse:

Innledning.....	3
Hva er vold i nære relasjoner?.....	3
Kompass i arbeid med vold i nære relasjoner	4
Former for vold.....	5
Symptomer på vold	7
Konsekvenser av vold.....	8
Når har du plikt til å handle?	8
Tiltak	9
Kontaktinformasjon, offentlige og frivillige organisasjoner	10

Innledning

Dessverre blir mennesker utsatt for vold i nære relasjoner. Overgrep og mishandling i nære relasjoner er smertefullt, og konsekvensene er gjennomgripende både for individer og for samfunnet som helhet. Å utvikle et forhold til seg selv og forhold til andre blir en strevsom oppgave når en nær relasjon blir en kilde til utrygghet. Vold i nære relasjoner er et taust tema, og er vanskelig å legge merke til. I noen tilfeller kan det være vanskelig å innse at det man utsettes for eller utsetter andre for er vold. Hvert barn som utsettes for vold i nære relasjoner utgjør en kostnad for samfunnet på 60 millioner kroner, vold i nære relasjoner er dyrt og er regnet som et folkehelseproblem.

Denne planens hensikt er å sikre kommunens hjelpetilbud innenfor området vold og overgrep. Det er en sektorovergripende plan og gjelder alle områder der kommunen har helt eller delvis ansvar. Planen skal også gi informasjon til innbyggerne for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner. Arbeidet mot vold og overgrep skal være kunnskapsbasert og samordnet. Det er en lovpålagt oppgave og krever at kommunen skal forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep. Handlingsplanen skal sikre samhandling på tvers og tilby helhetlig hjelp.

De forebyggende tiltakene skal bidra til at det utøves mindre vold i nære relasjoner. Krødsherad kommune har nulltoleranse for vold, og vil bidra til at vold i nære relasjoner ses som alvorlig og uakseptabelt. Våre forebyggende tiltak skal bidra til at det utøves mindre vold i nære relasjoner. På samfunnsnivå er det viktig å bidra til at tabu og stigmatisering knyttet til å være offer for vold minskes.

Hva er vold i nære relasjoner?

«Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.» Per Isdal, Alternativ til vold (ATV)

Denne handlingsplanen skiller mellom ulike voldsformer; fysisk vold, psykisk vold, omsorgssvikt, seksuell vold og overgrep, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Handlingsplanens forståelse av nære relasjoner bygger på straffelovens definisjon og forstås som vold mot tidligere eller nåværende partner, tidligere eller nåværende partners slektning i rett nedstigende linje, andre slektninger, foreldre, barn, noen i sin husstand eller noen i sin omsorg. Nære relasjoner kan også omfatte kjæreste- og nære vennskapsbånd samt langvarige omsorgs- og pleierelasjoner, eller andre relasjoner som betyr noe i hverdagen, for eksempel relasjoner i barnehage, skole og SFO. Barn som er vitne til vold rettet mot sin omsorgsperson eller andre nære relasjoner regnes også å være offer for vold.

Alle kan oppleve vold i nære relasjoner og det forekommer i alle samfunnslag og miljøer. Hvor utsatt mennesker er, hvordan mennesker opplever vold og hvilke muligheter mennesker har for å komme seg ut av voldelige relasjoner varierer stort.

Noen faktorer utgjør større risiko for å bli utsatt og å utsette noen for vold i nære relasjoner. Risikoen blir større i tilfeller hvor man er underlegen i et makt- og/eller styrkeforhold. Faktorer som gjør en sårbar for å bli utsatt for vold er blant annet: kjønn, alder, sosioøkonomisk bakgrunn, fysisk og psykisk funksjonsevne, seksuell orientering og kjønnsidentitet / kjønnsuttrykk.

Forhold som migrasjon, graviditet og rus kan også spille inn. Flere av disse faktorene kan virke sammen og bidra til å øke den enkeltes sårbarhet.

Generelt sett er barn, personer med nedsatt funksjonsevne og eldre spesielt utsatt. Dette er grupper som har et stort behov for omsorg og er avhengig av at andre tar vare på dem. De kan ha redusert vurderingsevne, og kan lettere bli lokket inn i situasjoner som de ikke har forutsetning til å forstå konsekvensene av eller gi samtykke til.

Å være avhengig eller i et gjensidig forhold, kan gjøre det vanskelig å erkjenne at man blir utsatt for vold. Jo lengre man har levd med volden, jo lengre tid kan det ta før man blir moden nok til å søke om hjelp for å kunne stoppe volden. I tilfeller av vold i nære relasjoner er partene gjerne betydningsfulle for hverandre. Det bidrar til at volden ofte forblir skjult. Men selv når volden er synlig og kjent, kan det være vanskelig å gripe inn for utenforstående, da det er vanskelig å gripe inn i private forhold.

Kompass i arbeid med vold i nære relasjoner

Utøveren har ansvaret for volden

Vold starter i det små og blir grovere

Vold er alltid farlig og en sikkerhetsrisiko

Vold mot partner er vold mot barn

Vold er maktmisbruk

Vold er å bryte norsk lov

Vold er ikke blind eller kommer ut av det blå

Vold er ikke soloarbeid - i arbeid med utøvere og offer kan det være lurt å være to

De aller fleste ønsker ikke å bruke vold – skill volden fra mennesket

(Hentet fra Alternativ til vold)

Former for vold

Vold i nære relasjoner kan utspille seg på ulike måter, men man snakker i hovedsak om to voldsmønstre: Den grove, gjentakende, kontrollerende volden, og den episodiske volden som ikke nødvendigvis gjenspeiler et skjevt maktforhold. Det er viktig å skille mønstrene fra hverandre, både i forbindelse med beskrivelser av forekomst og med hensyn til utvikling av forebyggende tiltak (Justis- og Beredskapsdepartementet; Meld.St.15 (2012-2013)).

Det er vanlig å skille mellom ulike voldsformer:

Fysisk vold

Den volden som påfører andre fysisk smerte, kroppslig skade eller sykdom regnes som fysisk vold. Eksempler på dette kan være slag, spark, bitt, kvelertak, holding, vri armen, ørefik. Fysisk avstraffelse brukt for å oppdra eller disiplinere barn defineres også som fysisk vold.

Psykisk vold

Den vold der utøveren av volden bruker stemmen, handling eller mangel på handling for å kontrollere, skade eller krenke en annen person. Eksempler på psykisk vold er: Trusler, trakassering, kontrollerende atferd, degraderende og ydmykende atferd eller utagerende sjalusi, sårende kritikk, gjentatte forhør og ignorering. Konstant kritikk, ta alle avgjørelser i familien eller krenke en person i påsyn av andre eller foreta handlinger i det offentlige rom som ydmyker vedkommende, kan også være eksempler på psykisk vold. Det er særlig vanskelig å utvikle et positivt selvbilde når man blir utsatt for psykisk vold.

Ekstrem og negativ sosial kontroll

Ekstrem kontroll er å begrense friheten til et annet menneske og er en form for psykisk vold. Negativ sosial kontroll er ulike former for systematisk oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familien eller gruppens normer. Dette er en form for å opprettholde makt og kontroll. Eksempler kan være å sette barn opp mot partner, true med å kontakte barnevern/politi, trusler om å skade slektninger venner eller andre eller true med å sette ut rykter. Kontrollere hva en person gjør, hvor personen er og hvem partneren er sammen med og kontroll på hva personen snakker med andre om regnes som negativ sosial kontroll.

Seksuell vold

I Norge er den seksuelle lavalderen 16 år. All form for seksuell aktivitet rettet mot barn under 16 år anses som overgrep. Barn og unge har ikke vurderingsevne til å gi samtykke til seksuell aktivitet. De fleste overgrep skjer i barnets nære omgivelser og til en person barnet har et tillitsforhold til. Incest er seksuelle handlinger mellom søsken eller nære slektninger i rett nedadgående linje.

Seksuell vold mot voksne er når noen mot sin vilje blir påført eller tvunget til å utføre seksuelle handlinger. Seksuell vold kan skje innad i parforhold. Seksuell trakassering, påtvinge eller lure

andre mennesker til seksuell aktivitet som det ikke ønsker eller er utviklingsmessig i stand til å gi samtykke til regnes også som et overgrep. Seksuelle overgrep kan foregå fysisk og via digitale medier.

Økonomisk vold

Økonomisk vold innebærer å hindre noen i å ha rådighet over egen økonomi og hindre noen tilgang til egne bankkontoer. Det kan også være å nekte en person å ha egen inntekt, ved å nekte vedkomne å arbeide, ved å prøve å få partner oppsagt eller ta kontroll over penger. Det å tvinge en person til å skrive under på lån som gjør at vedkommende risikerer å få stor gjeld eller at en person tar opp lån i en annen persons navn er også eksempler på økonomisk vold. Konsekvensen for den som blir utsatt for dette er ofte økonomisk underdanighet og avhengighet.

Omsorgssvikt

Omsorgssvikt er en vedvarende manglende evne eller vilje hos omsorgspersonene til å møte en persons grunnleggende fysiske, emosjonelle, psykiske og/eller medisinske behov. Omsorgssvikt kan være når foresatte ikke sørger for at barna får sin rettmessige oppfølging i opplæring og utdanning eller manglende kontakt med helsetjeneste. Det kan også være å ikke prioritere et barns mest grunnleggende behov fremfor egne behov. Eldre og personer med funksjonsnedsettelse kan også være utsatt for omsorgssvikt.

Materiell vold regnes å være utagering mot objekter eller ting (eks: knuse eller kaste ting, slå i vegg/dør).

Latent vold omhandler den vold som virker i kraft av sin mulighet. Det vil si at muligheten og risikoen for at ny vold kan oppstå, styrer en persons handlinger. Personen vil da ha en følelse av å gå på nåler, er på vakt eller venter på at vold skal skje.

Strukturell vold er sosiale strukturer eller sosiale institusjoner som skader mennesker gjennom å forhindre at deres grunnleggende behov ivaretas.

Æresrelatert vold kan innebære tvangsekteskap, ekstrem sosial kontroll, fysisk- og psykisk vold, nedverdigelser, trusler, utstøtelse og drap. Denne volden har som mål å forhindre tap av ære, velferd, status og posisjon. Æresrelatert vold kan forekomme i alle kulturer, men er mer utbredt der hensynet til familien står over hensynet til individet.

Tvangsekteskap er et overgrep mot mennesket rett til å velge ektefelle. Å tvinge noen til å inngå ekteskap er forbudt ved norsk lov og krenker grunnleggende menneskerettigheter.

Kjønnslemlestelse – omskjæring kjennetegnes ved alle typer inngrep der ytre kvinnelige kjønnsorgan påføres varige forandringer eller skader, og der inngrepet foretas av andre grunner enn medisinske. Kjønnslemlestelse kan ha store helsemessige konsekvenser, både akutt og ved utvikling av kroniske underlivsplager.

Symptomer på vold

Symptomer og tegn på at noen blir utsatt for vold i nære relasjoner er mange. Tegn på vold i nære relasjoner kan forveksles med andre livssituasjoner eller tilstander. Derfor er det vanskelig å gi en avgrenset oppramsing av hvilke tegn en skal se etter. Det er viktig å være oppmerksom på uforklarlige skader og at symptomene kan være diffuse. For eksempel kan barn gi vage signaler, men sett i sammenheng kan det være barnets måte å uttrykke at noe er galt. Atferdsendringer kan være et tegn på at noe er galt. Det kan være vanskelig å avdekke overgrep mot eldre, fordi de er mer isolerte og lite synlige for resten av samfunnet. Normale aldersforandringer kan skjule eller forveksles med skader som skyldes vold. Den eldre er ofte lojal mot overgriper, og vil i mange tilfeller beskytte.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har laget en oversikt over tegn på at noen er utsatt for vold og overgrep:

- Sår og blåmerker, gjerne flere steder på kroppen
- Brann - og kuttskader
- Svimmelhet
- Søvn og spiseproblemer
- Vondt i magen
- Uro og irritabilitet, utagerende adferd
- Tristhet og tilbaketrekking
- Utagerende eller «pleasende» adferd
- Reaksjoner ved berøring
- Sårhet, smerter i underliv
- Gjentatte urinveisinfeksjoner, utflod, blod
- Seksualisert adferd
- Selvskading
- Hyppige legebesøk og innleggelser på sykehus (med diffuse symptomer)
- Dårlig tannhelse
- Familien motsetter seg innsyn i familien/ Personer motsetter seg hjelp som krever innsyn i familien
- Bruk av rusmidler
- Konsentrasjonsproblemer
- Søvn- og spiseproblemer
- Unnvikelse
- Nedstemthet, isolasjon
- Avtaler endres ofte
- Partner er ofte med på avtalen

Konsekvenser av vold

Mot barn

Vold i de første leveårene har store konsekvenser og setter spor. Reaksjonene på vold og overgrep som sterke følelser eller tilbaketrukkethet kan gi grobunn for skjevutvikling. Det er mye som tyder på at barn som utsettes for vold har økt risiko for å utvikle psykisk lidelse, rusmisbruk, dårlig helse og tidlig død sammenlignet med de som ikke opplever vold. Generelt ser man at vold ledsager epigenetiske, nevroendokrine, immunologiske og strukturelle nevrobiologiske forandringer (NKVTS). De minste barna er de mest sårbare og vil alltid tilpasse seg de relasjonene de fødes inn i, og viser de adferds- og følelsesuttrykk som er nyttig for best mulig beskyttelse. Derfor er det særlig vanskelig å oppdage de barna som lever under skadelige forhold (Alternativ til vold). Å oppleve vold i nære relasjoner kan lede til at voldshandlingene går i arv til neste generasjon.

Mot voksne og eldre

Det er klare sammenhenger mellom å oppleve vold i nære relasjoner og den dårlig fysiske og psykiske helse. Å være utsatt for vold medfører at kroppen og psyken er i konstant alarmberedskap. Det å leve slik vil påvirke grunnleggende funksjoner som konsentrasjon og hukommelse, gjøre en utmattet og etter hvert gi en mulighet for å utvikle kroniske sykdommer. Samtidig er alle mennesker ulike, og det finnes ingen fasit på hvordan volden påvirker oss. De som opplever vold i nære relasjoner, har høyere forekomst av angst og depresjon. Det er også vanlig å utvikle rusproblemer og andre relasjonelle problemer. Ikke bare har det helsekonsekvenser, også økonomien kan bli utsatt for langtidssykemelding og man kan ha vansker for å stå i arbeidslivet. Hvis man er i en omsorgsrolle og blir utsatt for vold i nære relasjoner, kan dette gjøre at en ikke er i stand til å yte den omsorg som trengs.

Når har du plikt til å handle?

Avvergingsplikten: Hvis du vet eller tror at noen kan bli utsatt for vold eller overgrep, kan du ha en lovpålagt plikt til å forsøke å avverge dette. Avvergingsplikten gjelder alle, både de som jobber med mennesker og har taushetsplikt og privatpersoner. Avvergingsplikten står over taushetsplikten. Den mest aktuelle måten å oppfylle avvergingsplikten er gjennom anmeldelse til politiet.

Les mer på plikt.no

Meldeplikten: Alle offentlig ansatte har opplysningsplikt til barnevernstjenesten hvis de tror at et barn blir utsatt vold, overgrep og annen omsorgssvikt i hjemmet. Det er viktig at også privatpersoner melder fra hvis de er bekymret for et barn. Dette kan bidra til at volden opphører og at barnet får hjelp.

Privatpersoner har et moralsk ansvar for å melde ifra, men ikke et juridisk ansvar slik offentlige ansatte har.

Les mer på Bufdir.no

Trenger du å drøfte anmeldelse eller meldeplikt?

Du kan rådføre deg med statens barnehus 47 48 99 33 eller direkte med politiet 02800.

Tiltak

1. Felles fagdag for kommunalt ansatte hvert annet år

“Har man ikke kompetanse på dette området, klarer man ikke å avdekke”

Aktuelle tema for fagdag:

- Kartlegging og observasjon
- Tegn og symptomer
- Samtalemetodikk med barn
- Vold mot eldre

Ansvarlig: Kommunalsjef helse, omsorg og oppvekst

2. Aldersadekvat opplæring av barn og unge om kropp, grenser, seksualitet, vold og overgrep

Alle barnehager skal ha tema for barn i barnehagen om seksualitet og grensesetting. Det skal gis undervisning om vold og seksuelle overgrep på i grunnskolen.

Ansvarlig: Kommunalsjef helse, omsorg og oppvekst

3. Foreldrestøttende tiltak særlig i svangerskap og spedbarnsalder

Foreldrestøttende tiltak skal styrke foreldreferdigheter, samspillet mellom barn og foreldre og gi barn en trygg og forutsigbar omsorg.

Ansvarlig: Ledende helsesykepleier

4. Sektorvise fagmøter for kommunalt ansatte

Alle enheter i helse, omsorg og oppvekst skal ha rutiner i arbeidet mot vold i nære relasjoner.

Opplæring av ansatte i grunnleggende ferdigheter og rutiner, avvergeplikt og fenomenforståelse av vold i nære relasjoner.

Årlig gjennomgang av enhetens rutiner.

Ansvarlig: Enhetsledere i Krødsherad kommune

5. Temamøte med kommunedirektør, ledergruppe og kommunestyre ved ny valgperiode

Informasjon om vold i nære relasjoner, omfang, rutiner og utfordringer.

Ansvarlig: Kommunalsjef for helse, omsorg og oppvekst

6. Rapportering til kommunestyret i årsrapport

Rapporteringsområder:

- Undervisnings og opplæringsprogram i barnehage og skole
- Antall registrerte saker på vold i nære relasjoner i forebyggende helse
- Antall meldinger til barneverntjenesten om vold i nære relasjoner
- Antall anmeldte forhold til politiet om vold i nære relasjoner i Krødsherad kommune
- Antall registrerte saker om seksuelle overgrep hos overgrepsmottaket
- Belegg på krisesenteret

Ansvarlig: Kommunalsjef for helse, omsorg og oppvekst

7. Kommunal tverrfaglig ressursgruppe mot vold i nære relasjoner

Skal bestå av ansatte fra relevante enheter. Grappa har ansvar for implementering av handlingsplan og faglig oppdatering på nettsider. De skal ha kjennskap til kommunens tjenester og hvor ofre for vold og utøvere av vold kan henvende seg for hjelp. Sikre god kompetanse og systemer for ivaretagelse av volds- og overgrepssutsatte.

Ansvarlig: Kommunalsjef for helse, omsorg og oppvekst

8. Utrede samarbeid med "Alternativ til vold" og "Trygg-est"

Ansvarlig: Kommunalsjef for helse, omsorg og oppvekst

9. Handlingsveileder

En kortfattet, enkel oversikt med de viktigste opplysninger knyttet til vold i nære relasjoner som lett kan distribueres til publikum.

Ansvarlig: Kommunalsjef for helse, omsorg og oppvekst

10. Informasjonsside på kommunens hjemmeside

Informasjon om innhold og ansvar til ulike tjenester og hjelpetilbud
Tilgjengelige telefonnumre og linker til ulike hjelpeinstanser på kommunens hjemmeside.

Ansvarlig: Kommunalsjef for helse, omsorg og oppvekst

Kontaktinformasjon, offentlige og frivillige organisasjoner

Dinutvei.no - Nasjonal veiviser ved vold og overgrep

Hvorlite.no – temaside hos politiet om vold i nære relasjoner

Plikt.no – temaside hos Justis- og beredskapsdepartementet om avvergingsplikten

Alarmtelefonen for barn og unge

116 111

E-post: alarm@116111.no

Tlf.:

Alternativ til vold

www.atv-stiftelsen.no

Tlf.: 22 40 11 10

Barneverntjenesten

Tlf.: 32 78 93 50

E-post: barnevern@modum.kommune.no

Barnevernvakta i Midt-Buskerud, kveld, natt og helg:

Tlf.: 40 92 12 33

E-post: barnevern@modum.kommune.no

Blå Kors

Tlf.: 35 90 47 00

E-post: info@borgestadklinikken.no

Enhet for psykisk helse og rustjeneste

Tlf.: 41 27 48 30 / 97 02 39 73 / 32 15 00 00

E-post: krodsherad.kommune@krodsherad.kommune.no

Forebyggende helsetjeneste

Tlf.: 92 87 70 09 / 32 15 00 00

E-post: krodsherad.kommune@krodsherad.kommune.no

Hjemmeside: www.krodsherad.kommune.no

Familievernkontoret Ringerike

Tlf.: 32 12 33 44

E-post: familievernkontoret.ringerike.hallingdal@bufetat.no

Hjemmeside: <https://www.bufdir.no/Familie/Kontor/Ringerike>

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

Tlf.: 47 80 90 50

E-post: Kompetanseteamet@bufdir.no

Hjemmeside:

[https://bufdir.no/vold/Krisesentre incestsentre og botilbud for utsatt ungdom/Tvangsekteskap og kjønnslemlestelse](https://bufdir.no/vold/Krisesentre_incestsentre_og_botilbud_for_utsatt_ungdom/Tvangsekteskap_og_kjønnslemlestelse)

Konfliktrådet

Tlf.: 35 11 15 70

E-post: post.sorost@konfliktraadet.no

Hjemmeside: [https://konfliktraadet.no/ditt konflikttrad/konfliktraadet-sor-ost](https://konfliktraadet.no/ditt_konfliktrad/konfliktraadet-sor-ost)

Ringerike krise- og kompetansesenter for vold i nære relasjoner

E-post: krisesenteret@ringerike.kommune.no

Tlf.: 32 17 06 90

Hjemmeside: <https://www.ringerike.kommune.no/krisesenteret>

Legevakt

Tlf.: 116 117

Nok.Drammen – et lavterskeltilbud til utsatte for seksuelle overgrep og deres pårørende

Tlf.: 32 04 58 00

E-post: nokdrammen@drammen.kommune.no

Hjemmeside: <https://nokdrammen.no>

Norske kvinners sanitetsforening – veiledningscenteret

Tlf.: 40 03 10 93

E-post: postost@veiledningscenter.no

Overgrepsmottak

Tlf.: 116 117 /32 25 41 70

E-post: legevakta@drammen.kommune.no

Politiet

Tlf.: 02800/112

E-post: post.sor-ost@politiet.no

Redd barna

Tlf.: 22 99 09 00

E-post: regionsor@reddbarna.no

Hjemmeside: www.reddbarna.no/regionsor

Røde Kors telefonen om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Tlf.: 815 55 201

E-post: info.tvangsekteskap@redcross.no

Hjemmeside: <https://rodekorstelefonen.no>

Statens barnehus, Tverrfaglig konsultasjonsteam

Tlf.: 02800 /Tlf.: 47 48 99 33

E-post: barnehusetsandefjord@politiet.no

Hjemmeside: www.statensbarnehus.no

Vold- og overgrepslinjen

Tlf.: 116 006

Vern for eldre

Tlf.: 800 30 196

Hjemmeside: www.vernforeldre.no